19/07/2022

Μια “χριστιανή φιλόσοφος” στο σημερινό γίγνεσθαι

/ Γνώμες

Του π. Ιωάννου Αν. Γκιάφη, Πολιτικού επιστήμονος-Θεολόγου

Στην περίφημη απολογία του Σωκράτη ο αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος Πλάτωνας μεταξύ των άλλων θα διασώσει και τα εξής: “Φιλοσοφοῦντα μὲ δεῖ ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους”. Δηλ. “Πρέπει να ζω ασχολούμενος με τη φιλοσοφία και να εξετάζω τον εαυτό μου και τους άλλους.” Για πρώτη φορά στην αρχαία ελληνική γραμματεία γίνεται λόγος για την φιλοσοφία ως μια διαδικασία αυτογνωσίας και αυτοεξέτασης. Όλος ο στοχασμός του φιλοσόφου στρέφεται γύρω από τη γνώση της ζωής, του εαυτού του και όσων των περιτριγυρίζουν. Εξάλλου η φιλοσοφία συνταυτίζεται με την δίψα για τη γνώση και την αγάπη για την σοφία. Γι’ αυτό και ως επιστήμη στο σημερινό γίγνεσθαι αποσκοπεί “στη συστηματική οργάνωση των ανθρώπινων γνώσεων, δημιουργώντας μια κοσμοθεωρία και βιοθεωρία”. Κατανοείται λοιπόν πως η φιλοσοφία συνδέεται με την ζωή, δημιουργεί βιώματα και επιδρά στο ήθος και τη συμπεριφορά του ανθρώπου.

Και αυτή η προσέγγιση αφορά την “φυσική φιλοσοφία”, αυτή που κινείται στα όρια του φυσικού κόσμου, του πεπερασμένου και νομοτελειακού. Υπάρχει όμως και η “χριστιανική φιλοσοφία”, η οποία δεν βασίζεται στην διερεύνηση της φυσικής γνώσης, αλλά στηρίζεται στην πίστη και στην αποκάλυψη. Μπορεί να εξετάζει τον άνθρωπο ως ψυχοσωματική οντότητα, παράλληλα προτάσσει την αποκάλυψη του Θεού στον κόσμο. Ο άνθρωπος δεν λειτουργεί αυτόνομα, αλλά ενσωματωμένος στο σχέδιο της Θείας Οικονομίας. Χαρακτηριστικά όλοι οι άγιοι πατέρες της Εκκλησίας μας βλέπουν την φιλοσοφία ως μια ζωντανή εμπειρία των μυστηρίων του Τριαδικού Θεού και ως μια ευκαιρία του ανθρώπου να καταστεί έμπλεος της Θείας Χάριτος. Βέβαια απαραίτητη προυπόθεση συμμετοχής του στο σωτήριο έργο του Χριστού, είναι η κάθαρση της ψυχής και του σώματος. Επομένως η “φυσική φιλοσοφία” εξετάζει την φυσική περάτωση του ανθρώπου, ενώ η “χριστιανική φιλοσοφία” την πνευματική τελείωση του πιστού.

Ίσως προβληματισθούμε! Γιατί σήμερα να ομιλούμε για την χριστιανική φιλοσοφία; Η απάντηση μας δίνεται, εάν μελετήσουμε τον θεάρεστο βίο της οσίας μητρός ημών Μακρίνας. Θα γράψει ο ιερός υμνωδός σ’ ένα τροπάριο της ακολουθίας του όρθρου: “Νέκρωσιν παθὼν ἐνδεδυμένη, πρὸς θείαν ἀθανασίαν μεταβέβηκας, ἄριστα διδάξασα, καὶ φιλοσοφότατα, τὸ τῆς ψυχῆς ἀθάνατον καὶ αὐτοκίνητον.” Όλη η επίγεια ζωή της οσίας υπήρξε ένας διαρκής αγώνας νέκρωσης των παθών της και ετοιμασίας της για την αιωνιότητα. Ήταν ο βίος της μια λάμψη του κρυμμένου πνευματικού της κάλλους.

Αλήθεια τι να πρωτοαναφέρει κανείς; Τον θησαυρό των πολλών αρετών της ή την κατά Χριστόν φιλοσοφία της; Πολύ αντιπροσωπευτικά είναι τα όσα υποστηρίζει ο

άγιος Γρηγόριος επίσκοπος Νύσσης για την αδελφή του: "Ήταν μια γυναίκα, αν βέβαια ήταν γυναίκα. Διότι δεν ξέρω αν είναι πρέπον να ονομάζω από τη φύση της εκείνη που ξεπέρασε τη φύση της." Και πράγματι η οσία Μακρίνα έκανε την υπέρβαση, ήδη από την νεότητά της, όταν πάλεψε για την ακηλίδωτη ζωή της. Μεγαλώνοντας δίπλα σε έναν ευσεβή και ευλαβή πατέρα, τον πρεσβύτερο Βασίλειο και σε μια αγία μητέρα, την Εμμέλεια, ανατράφηκε με το άδολο γάλα της πίστεώς μας. Παρότι σε νεαρή ηλικία μνηστεύεται, Θεού συγκυρία ο μνηστήρας της αναχωρεί για τον ουρανό, πριν καν έλθουν εις γάμου κοινωνία. Έτσι η οσία όχι μόνο δεν προχωράει σ' άλλον γάμο, αλλά πλέον μπορεί να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στον Νυμφίο Χριστό.

Παραμένει στην οικία της ακοίμητος φρουρός και συμπαραστάτης της μητέρας της, καθότι ο πατέρας της φεύγει απ' τη ζωή. Βοηθάει νυχθημερόν την Εμμέλεια στο να ανδρωθούν και τα υπόλοιπα αδέλφια της. Αλλά και η μητέρα της με τη συνεχή παιδαγωγία της, την ενισχύει ώστε να διατηρεί το βίο της ανεπίληπτο. Απόδειξη ότι συνεχώς νεκρώνει το θέλημά της και υπακούει την αγία μάνα της. Η ταπείνωση της φθάνει σε τέτοιο σημείο που πείθει την Εμμέλεια να αφήσουν τη συνηθισμένη ζωή τους και τις υπηρεσίες των υπηρετριών τους και να δημιουργήσουν ένα κοινόβιο από παρθένες. Επιθυμεί την ισοτιμία μεταξύ αυτών και των άλλων γυναικών του σπιτιού τους. Και κατορθώνει την οικία της να την μετατρέψει σ' ένα "φροντιστήριο ψυχής", όπου πλέον επιδίδονται σε μεγάλα ασκητικά παλαίσματα. Και βέβαια αργότερα ιδρύει κοινόβιο μοναστήρι σε κτήμα της κοντά στον Ίρι ποταμό του Πόντου, βιώνοντας εκεί την αγγελική ζωή.

Όμως η οσία Μακρίνα έπαιξε καθοριστικό ρόλο με την όλη συνεισφορά της και στην οικογένεια. Στήριξε υποδειγματικά την μητέρα της, όταν ο αδελφός της Ναυκράτιος πέθανε ξαφνικά. Με την υπομονή και την ευψυχία της κατάφερε να οδηγήσει την Εμμέλεια στην φιλοσοφία της άυλης ζωής, της αιωνιότητας. Αλλά και για τα υπόλοιπα αδέλφια υπήρξε ο πατέρας, ο διδάσκαλος και ο σύμβουλος για την επίτευξη του αγαθού στην επίγεια διαδρομή τους. Μήπως τον Μέγα Βασίλειο κατά τα πρώτα του βήματα δεν του δίδαξε την υψοποιό ταπείνωση, τη στιγμή που οι φιλοσοφικές σπουδές του τον είχαν συνεπάρει; Μήπως τον μικρότερο αδελφό της, τον Πέτρο, μετέπειτα επίσκοπο Σεβαστείας, δεν τον βοήθησε από τη μικρή του ηλικία "να υψωθεί στον υψηλό σκοπό της φιλοσοφίας", καλλιεργώντας του την εργασία της αρετής και την συντριβή της κακίας; Η Μακρίνα αναδεικνύεται ο πνευματικός στύλος του οικογενειακού οικοδομήματός της.

Αν και στην πορεία την βρίσκουν συμφορές(χάνει τον αρραβωνιαστικό της, τον αδελφό της, την μητέρα της κ. ά.), εντούτοις δεν λυγίζει. Μέχρι το τέλος της θυσιαστικής ζωής της παραμένει πιστή στο θέλημα του Θεού, εφαρμόζοντας στο

ακέραιο τον ευαγγελικό νόμο. Ακόμη και προαισθανόμενη την οσιακή της κοίμηση, εκφράζει την επιθυμία της “ανάλυσής” της στην όντως ζωή. Ήδη από την εδώ ματαιότητα, εισέρχεται στα άδυτα του Ουρανού, ποθώντας την οριστική απόλαυση της παραδείσιας τρυφής. Δεν μένει στα λυπηρά του κόσμου αυτού, παρά εμπνέει τους “γύρω” της για τα θυμηδέστερα του Ουρανού.

Σήμερα μπορεί να επικρατούν πολλά φιλοσοφικά ρεύματα(π.χ. ο ορθολογισμός, ο υπαρξισμός, ο παραλογισμός κ. ά.) όμως οδηγούν στη σύγχυση και στην παραζάλη τον σύγχρονο άνθρωπο. Μπορεί να προσφέρουν φυσικές γνώσεις και να διερευνούν σε βάθος το κάθε έλλογο ον, αλλά οι απαντήσεις τους στα εναγώνια μεταφυσικά ερωτήματα είναι εφήμερες και απατηλές. Ο πνευματικός αγώνας του χριστιανού λοιπόν έγκειται στην απόκτηση της κατά Χριστόν φιλοσοφίας, όταν εκεί μέσα κρύβεται η αιώνια ομορφιά του Παραδείσου.